

ZPRAVODAJ SEVERSKÉ SPOLEČNOSTI 2018

ZPRAVODAJ SEVERSKÉ SPOLEČNOSTI 2018

Stránky Severské společnosti včetně elektronické verze tohoto Zpravodaje naleznete na internetové adrese **www.severskaspolecnost.cz**

schváleno k vydání: výborem Severské společnosti

vychází: červenec 2019

redakce: Petra Kašpárková

Příspěvky do Zpravodaje zasílejte na e-mailovou adresu:

p.kasparkova@gmail.com

Datum uzávěrky následujícího čísla zatím nebylo stanoveno.

Foto na titulní straně: Kosti Keistinen/Pixabay.com

Ohlédnutí za loňským rokem v Severské společnosti

Každý rok jednotlivé sekce Severské společnosti pořádají akce, na kterých se dozvíme něco nového o zemích na severu, a ani ten loňský nebyl výjimkou. Na akce dokázali jednotliví vedoucí přivést hned několik výborných řečníků a vzácných hostů. Některá ze setkání, například to s panem Yngvarem Brennou (na obrázku, foto Jiří Bartoň), se stala již tradicí, s některými osobnostmi jsme se naopak viděli poprvé. Krátce po novém roce jsme se tak například mohli setkat s významnou českou pianistkou a krasobruslařkou **Jin**

dřiškou Kramperovou. O milém a vzácném setkání se více dočtěte v článku vedoucí islandské sekce Lidmily Němcové.

S odborníkem na Norsko **Yngvarem Brennou** jsme se v březnu setkali již podeváté. Na přednášce nazvané *Co hýbalo Norskem* jsme se dozvěděli nejen to, jak zemi ovlivnily v předchozím roce konané volby, ale i leccos zajímavého z norské společnosti i kultury. Jako vždy zbyl i čas na mnohé zajímavé dotazy.

Kromě besed společnosti jsme měli možnost potkat se na dalších akcích, týkajících se severu. V polovině června se tak někteří z nás setkali třeba na křtu **překladu Zdeňka Lyčky** (na fotografii nahoře).

Jako každý rok pak našim jarním aktivitám dominoval jejich samotný závěr. Příchod léta jsme i v roce 2018 oslavili společně při tradiční švédské oslavě **Mid-sommaru**. Akce se tentokrát přesunula do příjemného prostředí lodi (A)VOID kotvící přímo u břehu Vltavy. Nechyběla dobrá nálada, oblíbená tombola a hudební doprovod již tradičně zajistila kapela Vocal Band. Příjemný večer si můžete připomenout na několika fotografiích Jiřího Bartoně.

Ani na podzim jsme v aktivitách nepolevili. Právě naopak, hned v říjnu jsme na našem obvyklém místě přednášek, v budově VTS, přivítali vzácného hosta – velvyslankyni Švédského království, paní **Viktorii Li**. Vzhledem k tomu, že i ve Švédsku proběhly v nedávné době parlamentní volby, připravila si pro nás přednášku na toto téma. Více o setkání, ale i o průběhu i výsledcích voleb se dočtete v článku vedoucí švédské sekce Jany Holé (na snímku J. Bartoně s J. E. Viktorií Li).

Začátkem listopadu mezi nás zavítal **Josef Miškovský**, který si připravil přednášku k aktuálnímu stému výročí pobaltských republik.

Foto: Jiří Bartoň

Koncem roku pak nemohla chybět tradiční oslava svátku **svaté Lucie**, i tentokrát ve Vinohradském pivovaru. Tradiční průvod Lucie připravili studenti a absolventi VŠE Praha pod vedením Evy Novákové, Lucii představovala Slavomíra Lazoríková (na fotografii Jiřího Bartoně). Naši oslavu navštívil i

nový velvyslanec Norského království v Praze, **J. E. Robert Kvile**. Navíc se ukázalo, že umí velmi dobře česky, takže tlumočení nebylo potřeba. Zúčastnil se i tomboly, do níž severské ambasády přispěly dárky, a zdržel se překvapivě dlouho. Doufáme, že ho opět přivítáme na Lucii letos v prosinci.

Nový finský velvyslanec v Praze

V závěru roku 2018 jsme v České republice přivítali nového finského velvyslance Jukku Pesolu. Kariérní diplomat Jukka Pesola přijel do Prahy po předchozím působení na Ministerstvu zahraničních věcí Finska jako odborný pracovník v odboru pro střední, západní a jižní Evropu. V letech 2013-2017 Pesola pracoval jako vedoucí obchodně-politického oddělení a v letech 2010-2013 jako vedoucí oddělení mezinárodní politiky životního prostředí. Zastával též další funkce v odboru obchodní politiky. V zahraničí působil na Stálé misi v Ženevě, na Stálém zastoupení při OSN v New Yorku a na velvyslanectví v Moskvě. Na Ministerstvu zahraničí Finska pracoval od roku 1991 a prostřednictvím kurzu mezinárodních vztahů nastoupil diplomatickou kariéru v roce 1995. Svoji práci na velvyslanectví v Praze Jukka Pesola započal s velkým elánem a my mu přejeme v další jeho činnosti mnoho úspěchů.

Hana Kučerová

Švédsko si na staronovou vládu muselo po volebním patu počkat čtyři měsíce

Švédské parlamentní volby skončily 9. září loňského roku volebním patem, kdy levicový a pravicový, respektive středolevý a středopravý blok, dopadly prakticky nerozhodně. Ten středolevý vedený Sociálními demokraty zvítězil rozdílem jediného mandátu nad středopravou aliancí, kterou tvoří Umírnění, Strana středu, Liberálové a Křesťanští demokraté. Středolevý blok, k němuž kromě Sociálních demokratů patří i Zelení a postkomunistická Levicová strana, získal 144 křesel a aliance

středopravých stran 143 v Riksdagu, 349-členném švédském parlamentu. Pomyslným jazýčkem na vahách se tak stala protiimigrační strana Švédští demokraté (Sverigedemokraterna), která si od minulých voleb v roce 2014 výrazně polepšila a v parlamentu obsadila 62 křesel.

Všechny hlavní politické strany před loňskými volbami nicméně jasně deklarovaly, že se Švédskými demokraty spolupracovat nebudou. Povolební jednání tak byla velmi složitá. Předseda Riksdagu nejprve 15. října pověřil sestavením nové vlády lídra nejsilnější strany, Sociální demokracie, Stefana Löfvena, jehož menšinový kabinet, v němž zasedli i Zelení, v zemi vládl v předchozím čtyřletém volebním období. Löfven dostal na tento úkol dva týdny. Nicméně jeho nová, jak jinak než menšinová, vláda poprvé v historii důvěru parlamentu nezískala a vládla tak dál v demisi. V listopadu pak poslanci podobně nepodpořili šéfa středopravé Umírněné koaliční strany (Moderata samlingspartiet) Ulfa Kristerssona.

Löfven uspěl až napotřetí, když všechny další možnosti vedly do slepé uličky. V lednu se mu podařilo uzavřít se stranami napříč politickým spektrem dohodu, jejímž cílem je zabránit vlivu Švédských demokratů. Díky opoziční Straně středu a Liberálům, kteří slíbili jeho kabinet tolerovat, a nakonec i exkomunistické Levicové straně, jenž podporovala i Löfvenu první vládu, získala ta druhá konečně v lednu důvěru parlamentu a ve Švédsku skončilo několikaměsíční období vládní nejistoty.

Kvůli obavám z posilování vlivu Švédských demokratů uzavřely středolevý a středopravý blok už před třemi lety takzvanou „prosincovou dohodu“, aby tak zabránily hrozbě předčasných voleb poté, co parlament neschválil návrh státního rozpočtu Löfvenova prvního kabinetu. V takové situaci vláda obvykle podává demisi. Ale v době vrcholící uprchlické krize roku 2015 průzkumy naznačovaly, že by Švédští demokraté mohli předčasné volby vyhrát. Nakonec rozpočet díky dohodě vlády s opozicí prošel a vládlo se dál v původní sestavě. Nicméně vláda urychleně prosadila soubor zákonů zpřísňujících imigrační podmínky. Týkaly se například udělování trvalého pobytu a práva na spojování rodin přistěhovalců i v širších příbuzenských vztazích. Švédsko také v listopadu 2015 zavedlo hraniční

kontroly na Öresundském dálničním mostě, spojujícím zemi s Dánskem, odkud do Švédska masově proudili uprchlíci, i v přístavech, kam připlouvají trajekty z Německa a Dánska.

Tento balíček „omezujících zákonů“ byl přijat opravdu za pět minut dvanáct či spíše pár minut po dvanácté. V roce 2015 se totiž Švédsko stalo po Německu druhou nejčastější cílovou zemí imigrantů. V tomto roce desetimilionové Švédsko přijalo rekordní počet uprchlíků především z muslimských zemí Asie a Afriky, což bylo v přepočtu na obyvatele zdaleka nejvíc v celé Evropské unii, a s následky se potýká dodnes. Výrazný nárůst žadatelů o azyl byl patrný zejména ve druhé polovině roku. Za celý rok 2015 pak bylo ve Švédsku podáno téměř 160 000 žádostí o azyl. Švédská vláda odhadla, že do země v roce 2015 přišlo na 170 000 osob. Díky legislativním opatřením ale počet nových imigrantů trvale klesá.

Prvotní vstřícnost švédských obyvatel velmi rychle opadla vzhledem k rostoucí kriminalitě a množícím se případům násilí, včetně sexuálního, které měli často na svědomí „nově příchozí“. Navíc většina z těch, kteří azyl nezískali a byli vyhoštěni, Švédsko neopustila a nadále zde pobývá nelegálně. Zároveň vzrostl počet útoků radikálů na mešity a azylová centra po celém Švédsku. To vše vedlo k strmému růstu preferencí Švédských demokratů, pravicové strany, která přistěhovaleckou politiku švédských vlád dlouhodobě kritizuje a místo multikulturalismu požaduje důslednou asimilaci imigrantů z různých kultur.

V loňských zářijových řádných volbách tato strana sice zdaleka většinu nezískala, ale značně posílila. Právě to vedlo k patu a následným dlouhým jednáním o nové vládě, která by vliv Švédských demokratů co možná nejvíce eliminovala. Nová Löfvenova vláda prošla hlasováním o důvěře dost těsně 18. ledna a staronový premiér, vyučený svářeč a bývalý profesionální odborový předák, složil slib do rukou předsedy parlamentu. Löfvena podpořilo jen 115 poslanců, 153 bylo proti a 77 se hlasování zdrželo. To mu ale stačilo. Kandidát na švédského premiéra totiž potřebuje, aby proti němu nehlasovala většina poslanců, tedy 175 členů zákonodárného sboru.

Svá křesla ve 21-členném kabinetu, ve kterém kromě jeho sociálních demokratů usedli opět Zelení s pěti zástupci, si udržela většina dosavadních ministrů. Silové resorty nadále řídí dvě ženy, sociální demokratky Margot Wallströmová (zahraničí) a Magdalena Anderssonová (finance). Ve vládě je nakonec ve skutečnosti pouze šest nových tváří.

Löfven získal pro svou vládu toleranci jen za cenu výrazných ústupků pravici, zahrnujících například slib snížení daní z příjmu a deregulace nájemného, což se naopak nebude zamlouvat tradičním voličům sociální demokracie, a strana tak může dál ztrácet podporu. Již od počátku je jasné, že šéf sociálních demokratů nyní řídí jeden z nejslabších kabinetů ve Švédsku za posledních 70 let, který bude svůj program prosazovat jen obtížně. A Damoklův meč předčasných voleb nad ním bude viset dál.

Podzimní švédské volby a povolební situace byly také tématem debaty členů a příznivců Severské společnosti s velvyslankyní Švédského království, paní Viktorií Li, která se uskutečnila tradičně v Klubu techniků na Novotného lávce 31. října. Bylo to právě v době, kdy Švédsko novou stabilní vládu ještě nemělo, ve hře bylo několik povolebních scénářů a vývoj se nedal předem odhadnout. Paní velvyslankyně proto kromě stručné prezentace volebních výsledků hovořila šířeji o situaci v zemi. Zmínila se i o tom, že pohled na nedávné dění ve Švédsku, především v době uprchlické krize, byl v zahraničí po-

někud zkreslený či jednostranný, a situace podle ní ve skutečnosti není a nebyla tak dramatická, jak by se dalo z titulků na zpravodajských serverech soudit. Pozitivně zhodnotila, že se ve Švédsku, na rozdíl od řady jiných evropských zemí, k moci nedostali populisté s extremistickými tendencemi, a předjímala konsensus, dohodu demokratických stran, k níž nakonec opravdu došlo.

Jana Holá (s využitím zpráv ČTK)

Foto Stefan Lövfén: Wikimedia Commons/Janwikifoto (<http://politik.in2pic.com>)

Beseda se seniorkou Jindřiškou Kramperovou – krasobruslařkou a klavíristkou

Islandská sekce uspořádala počátkem roku 2018 besedu s J. Kramperovou v sále Muzea B. Smetany v Praze. Přeplněný sál svědčil o velkém zájmu členů Severské společnosti a Společnosti B. Smetany. Pro mnoho generací doma i v cizině představuje legendu. U mnohých dívek probudila zájem o sport, chtěly ji napodobit. Měla zajímavý život; talent by však nestačil, pokud by nebyl podpořen vůlí a pílí. Na jednu stranu vah jí štědrý

osud nadělil štěstí, úspěchy a krásu – na druhé straně vah odříkání, nutnost překonávat překážky, vyrovnat se s nespravedlností a závistí.

Existuje mnoho vynikajících klavíristek nebo mnoho výborných krasobruslařek, ale Jindřišce Kramperové se podařilo nejen spojit dráhu krasobruslařskou a uměleckou, ale v obou vyniknout. Ve Wikipedii dokonce najdeme, že byla i herečkou. V roce 1954 vytvořila hlavní postavu ve filmu na námět spisovatele Františka Kožíka a v režii Jaromíra Pleskotsa *Na stříbrném jezeře*. Krasobruslení zanechala v období svých výrazných sportovních úspěchů v r. 1961 a věnovala se pak plně klavíru.

V roce 1956 reprezentovala Československo na Zimních olympijských hrách v Cortině d'Ampezzo – bylo jí tehdy 15 let. Dále se účastnila Mistrovství světa v Garmisch-Partenkirchen v Západním Německu, na Mistrovství republiky ČSR byla 3x na prvním místě, 2x na druhém a jednou na 3. místě. Dnes je členkou Klubu českých olympioniků.

Po maturitě studovala klavír na AMU v Bratislavě, v Praze, postgraduál v Moskvě. V letech 1974–1988 byla sólistkou Komorní filharmonie v Pardubicích, pak působila na AMU jako pedagožka. Cestovala po světě jako sólistka, ale také hrála s Českou filharmonií, s komorními soubory a jinými významnými tělesy. Nahrávala desky, vystupovala v rozhlase.

Je vdaná, její manžel Vít Mická je rovněž muzikant, pedagog. Letos se umělkyně, dnes již v důchodu, dožívá 78 let.

Mimořádná beseda proběhla nenuceně, velice přátelsky. Sport a hudba se prolínaly jejím životem, a tak se otázky vztahovaly ke krasobruslařské i k umělecké kariéře. Během besedy také vystoupili její pamětníci, přátelé a obdivovatelé.

Lidmila Němcová, vedoucí islandské sekce

Fotografie: Jiří Bartoň

Severské země si věhlasný malíř oblíbil

Řeč není o nikom méně významném, než o Františku Kupkovi. Ve Valdštejnské jízdárně připravila Národní galerie ve spolupráci s Ateneum Art Museum v Helsinkách a Reunion de musées nationaux Grand Palais v Paříži jemu věnovanou výstavu. Zájemci si ji mohli prohlédnout od 7.9.2018 do 20.1.2019. K vidění byl mimo jiné obraz *Balada – Radosti života*, který Národní galerie získala v roce 1996 darem spolu s dalšími obrazy z restituované sbírky Kupkova přítele Jindřicha Waldese, a za něj Kupka v roce 1904 získal zlatou medaili na světové výstavě v USA. Zobrazuje dvě nahé ženy, své milenky, na koních na mořském břehu pobřeží v Trégastelu v severní Bretani, kde trávil letní prázdniny. Zatímco Francouzka Gabrielle, umělcova přítelkyně z let 1899–1903, stojí na malém temperamentním poníkovi, korpulentní blondýna Marie Bruhnová je vyobrazena na statném flegmatickém pivovarském koni.

Kupka žil cca od podzimu roku 1892 ve Vídni. Marie Bruhnová, Dánka, jež se stala objektem slavného obrazu, byla tvůrkyní módy a majitelkou módního salonu. Byla také Kupkovou žačkou z kurzů kreslení. František Kupka pro ni kreslil módní kostýmy a doprovázel ji v roce 1896 na cestě do Dánska. Dle některých pramenů se s ní dokonce o dva roky dříve oženil. Bruhnová zemřela v roce 1898, malíř však poté sám cestoval do dalších severských zemí, Švédska a Norska.

Arnošta Vieweghová, členka brněnské pobočky

100 let Ingmara Bergmana

V loňském roce si celý svět připomínal stoleté výročí narození švédského filmového a divadelního režiséra, scenáristy, dramatika a spisovatele Ingmara Bergmana (1918-2007). Ten je u nás léta známý hlavně jako filmař, nicméně jeho druhou vášní, které se věnoval nejméně stejně intenzivně, bylo divadlo. Režíroval desítky inscenací a působil i jako umělecký šéf a ředitel švédských divadel v Helsinkách, Malmö a Göteborgu. Jeho divadelní dráha pak vyvrcholila v Královském dramatickém divadle ve Stockholmu. Sám psal kromě autobiografických próz a filmových povídek i divadelní hry a řada jeho původně televizních a filmových scénářů se dočkala dramatizace. V našem Zpravodaji si bergmanovské výročí připomeneme článkem jeho „dvorního překladatele“ do češtiny, Zbyňka Černíka

(*1951), který představí Bergmana jako dramatika a dále se věnuje jednomu z jeho nejznámějších děl, seriálu a později filmu *Scény z manželského života* (1973). Ty měly letos v březnu premiéru ve smíchovském Švandově divadle, samozřejmě ve Zbyňkově překladu. Nejnověji z Bergmanova díla přeložil i soubor filmových povídek pod názvem jedné z nich, *Hodina vlků*, který loni vydalo nakladatelství Kniha Zlín. V současné době můžeme v Praze vidět také zdramatizované Bergmanovy texty v Divadle Na zábradlí v představení nazvaném *Persony*, poskládaném z příběhů a postav několika Bergmanových filmů. Divadelní spolek X10 zase uvádí na své nové scéně DUP39 *Soukromé rozhovory* podle Bergmanovy autobiografické prózy o komplikovaném vztahu jeho rodičů, kterou přeložil Z. Černík a vydal Volvox Globator roku 1997. A to není vše - premiéru inscenace podle Bergmana má za sebou i Vinohradské divadlo - hru *Fanny a Alexandr* soubor připravil podle Bergmanova Oscarového snímku z roku 1982 a stejnojmenné knihy.

Zpracovala Jana Holá

Foto: Wikimedia Commons/Public Domain

Ingmar Bergman dramatik

Už na samém začátku své umělecké kariéry – ve čtyřicátých letech minulého století a na začátku let padesátých – se Ingmar Bergman (14. 7. 1918 – 30. 7. 2007) snažil prosadit nejen jako filmový a divadelní režisér, ale i jako dramatický autor. Například hrami

Kašpárkova smrt, Rakel a biletář, Den brzy končí či Malba na dřevě, které vesměs sám inscenoval. Tehdejší kritici však údajně usoudili, že sice možná opravdu má režisérský talent, ale jako dramatik nestojí za nic. Proto psát pro divadlo přestal a v následující době se věnoval „pouze“ režii.

O několik desetiletí později se ale jako dramatik vrátil, když si někteří režiséři uvědomili, že řada jeho filmů se dá velmi snadno přenést na divadelní jeviště. Jeho filmové opusy zařadila do svého repertoáru divadla na celém světě, ta česká nevyjímaje. Kromě Scén z manželského života se u nás hrají nebo hrály například Šepoty a výkřiky, Po zkoušce, Nevěra, Soukromé rozhovor či Fanny a Alexandr. A také Sarabanda, která v roce 2008 měla v Divadle Na zábradlí světovou premiéru.

Bergmanův divadelní comeback se konal bez autorova vlastního přičinění a jen s jeho vlažným souhlasem. Divadelní adaptace některých svých titulů dokonce zakázal a ve Švédsku, jeho vlasti, se nesměly hrát vůbec žádné. (Pokud tedy někdo chtěl vidět Bergmana v divadle švédsky, nezbylo mu než se vypravit do Švédského divadla ve finských Helsinkách!) Tato situace, která se obvykle vysvětluje režisérovy konflikty se švédskou divadelní kritikou, se změnila až po jeho smrti, kdy švédské scény doslova přes noc zaplavilo bergmanovské tsunami. Dnes i tam jeho hry patří k vůbec nejúspěšnějším a nejčastěji uváděným.

Zbyněk Černík

Ingmar Bergman: Scény z manželského života

Scény z manželského života (1972), které v režisérově filmografii stojí mezi Šepoty a výkřiky (1971) a Tvář v tvář (1975), vznikly původně jako šestidílný televizní seriál. Stejně jako u většiny Bergmanových filmů jde o autorské dílo: režisér je zároveň autorem námětu a scénáře. Kameru svěřil dlouholetému a osvědčenému spolupracovníkovi Svenu Nykvistovi a do hlavních rolí Marianne a Johana obsadil přední členy své „herecké stáje“ Liv Ullmannovou a Erlanda Josephsona.

Televize jako relativně nové médium začala Ingmara Bergmana v době, kdy se rozhodl Scény natočit, silně přitahovat: chtěl se pokusit o film oslovující i průměrného diváka ve středním věku, který nechodí často do kina a místo toho doma sleduje mýdlové opery. Jeho seriál měl obrovský divácký úspěch, a tak na popud amerických distributorů vznikla ještě zkrácená, stopětapadesátiminutová verze určená pro kina. Navíc scénář filmu vyšel, jako filmová povídka, knižně. Dočkal se také několika divadelních adaptací, které uvedla divadla v mnoha zemích. Česká premiéra se konala roku 1998 v Divadle na Vinohradech.

Problematika partnerských vztahů muže a ženy představuje jedno z klíčových témat Bergmanovy tvorby. Inspirací mu v tomto směru byl mimo jiné jeho velký vzor, švédský spisovatel a dramatik August Strindberg, jehož Slečnu Julii, Tanec smrti a další hry líčící soužití muže a ženy jako nesmiřitelný boj pohlaví, často režíroval na švédských i zahraničních scénách. Především však pochopitelně čerpal z vlastních zkušeností a zážitků, nabytých v řadě manželských i mimomanželských vztahů s ženami, mezi kterými nechybělo ani několik akterek jeho filmů včetně již zmíněné Liv Ullmannové.

Scény z manželského života jsou nejčistší studií rozporuplné a ambivalentní koexistence obou pohlaví, v tomto případě manifestované na postupně a nezadržitelně praskající polituře zdánlivé manželské idylky, v níž Johan a Marianne uvíznou díky vlastním iluzím. Jejich následující tápání a pokusy o nalezení uspokojivého východiska působí poněkud bezvýchodně a marně. Bolestný proces, kterým oba protagonisté procházejí, má však sebeočistný charakter.

Následkem uvedení Scén ve Švédské televizi citelně stoupla rozvodovost švédského obyvatelstva. I ti, kdo dlouho čekali a váhali, se po jejich shlédnutí konečně „rozhoukali“ a rozhodli se řešit svou situaci. Režiséra, který je k tomu inspiroval, si ovšem mnozí diváci spletli s manželskou poradnou: volali mu a chtěli se s ním radit o svých soukromých problémech, takže mu nakonec nezbylo než nechat si změnit telefonní číslo.

K tématům i postavám Scén z manželského života se Bergman několikrát vrátil ve své pozdější tvorbě. Naposled v televizním filmu *Sarabanda* (2003), kde se Johan a Marianne znovu setkávají po třiceti letech, po dlouhém těkání v milostném bludném kruhu, ve kterém úporně hledali, ale jen sporadicky nacházeli lásku. Jejich vášně vychladly a rány, jež jim uštědřil život, se – přinejmenším na povrchu – zacelily.

V jednom z rozhovorů, které poskytl nedlouho před svou smrtí, Bergman označil svůj dřívější enormní zájem o ženské pohlaví a četné milostné eskapády za „velkou chybu“. Stejně tak chybují i jeho postavy Johan a Marianne. Ale chybovatí je jak známo lidské.

Zbyněk Černík

Foto: Wikimedia Commons/Public domain

Drobné střípky z Finské republiky

Finsko-česká společnost oslavila 100. výročí vzniku Československa

Na břehu Finského zálivu v jachtařském klubu uspořádala Finsko-česká společnost oslavu stého výročí vzniku Československa. Dne 20. října 2018 za přítomnosti mnohých členů společnosti si zavzpomínali jak starší, například pan Matti Leikas, bývalý předseda Finsko-československé společnosti, tak mladší, například pan Ondřej Smetana, vědecký pracovník na Univerzitě v Helsinkách. Beseda proběhla v příjemném prostředí za poslechu českých písniček mj. Karla Kryla. Dobrou náladu udržovalo též české pivo a pohoštění, ke kterému patřily mimo jiné česká česneková polévka a bramborák. My starší jsme si rádi zavzpomínali na bývalé časy a ti mladší jako předsedkyně společnosti Hanne Lempinen a místopředsedkyně Nina Faconová se zase těšili na budoucí činnost společnosti.

Česko-slovenský cellový koncert v Helsinkách

U příležitosti oslav 100. výročí založení Československé republiky se 30. října 2018 konal koncert česko-slovenského cellového kvarteta ve slavnostním sále městské radnice v Helsinkách. Členové tohoto skvělého cellového kvarteta jsou pánové: Jiří Hanousek, Aleš Kaspřík, Eugen Prochác a Ján Slávik. Úvodem zazněly obě státní hymny a promluvili velvyslanci obou zemí, kteří zdůraznili mimo jiné historickou soudržnost českého a slovenského národa a propojení jejich kultur. Tuto akci na počest výročí vzniku Československa připravila společně Velvyslanectví ČR a Velvyslanectví SR v Helsinkách pro přátele a krajaný obou zemí. Koncert se setkal s velkým úspěchem a zanechal u posluchačů nezapomenutelné dojmy.

České vánoční písně na setkání krajanů

V neděli 16. prosince 2018 v právě dokončeném obrovitém nákupním středisku REDI v Helsinkách, protkaném neuvěřitelnou spleť chodeb a výtahů se ve druhém poschodí uskutečnila vánoční besídka českých dětí a jejich rodin. Pod záštitou českého velvyslanectví reprezentovaného konzulkou paní Kateřinou Staškovou se konal koncert, kde zahrála a zazpívala české starobylé koledy nevidomá mladá studentka Sibeliovy akademie Ráchel Skleničková. Po přestávce se připojili také krajané se svými hudebními nástroji a přednesli ještě další vánoční písně. Společně tak vytvořili dojemnou atmosféru vzájemného porozumění, přičemž žádné oko starousedlíků nezůstalo suché. Dobře chutnalo i české domácí vánoční cukroví jako například vanilkové rohlíčky, které účastníci besídky s sebou přinesli.

Hana Kučerová

Švédskou akademií otřásl skandál nejen o „sexuálním harašení“

V prosinci loňského roku švédský soud potvrdil trest odnětí svobody pro francouzského fotografa Jeana-Claudea Arnaulta, manžela dnes již bývalé členky Švédské akademie, básničky Katariny Frostensonové, který je ve švédských kulturních kruzích známou osobností. Nyní si má odpykat dva a půl roku za mřížemi za znásilnění. Arnault je hlavním protagonistou skandálu, jenž otřásl Švédskou akademií, která každoročně udílí Nobelovu cenu za literaturu. Ta nebyla vloni kvůli sexuální aféře vyhlášena vůbec.

Celá aféra pronikla na veřejnost v souvislosti s americkou kampaní proti sexuálnímu obtěžování #MeToo. Nakonec Arnaulta z obtěžování obvinilo celkem 18 žen. Některé tvrdily, že mu byly vystaveny přímo na půdě Švédské akademie. Něco takového je ve Švédsku, kde je rovnoprávnost pohlaví už dlouho pokládána za samozřejmost, naprosto neslýchané. Arnault sice veškerá obvinění, která proti němu ženy vznesly, popírá, nicméně soud ho nakonec do vězení poslal. Koncem roku 2018 potvrdil odvolací soud verdikt soudu nižší instance, který ho shledal vinným ze znásilnění jedné ženy z roku 2011. Za to dostal v říjnu dvouletý trest vězení. Odvolací soud navíc usvědčil Arnaulta z druhého znásilnění, kterého se dopustil na stejné ženě, a trest zpřísnil na dva a půl roku.

Kromě obvinění ze sexuálního násilí je Arnault podezřelý z toho, že opakovaně předem vyzradil jméno laureáta Nobelovy ceny za literaturu, což odmítl rovněž. Spolu se svou ženou, K. Frostensonovou, navíc čelí obvinění ze střetu zájmů. Švédská akademie, která každoročně rozděljuje asi tři miliony dolarů v podobě stipendií, totiž v minulosti finančně podporovala stockholmské soukromé kulturní centrum Forum, jež oba umělci vedli.

V reakci na sérii skandálů spojených nejen se sexuálním násilím, ale i finanční trestnou činností, Švédskou akademii v loňském roce opustilo několik jejích členů, včetně tehdejší šéfky Sary Daniusové, kterou přechodně ve funkci stálého tajemníka zastoupil Anders Olsson. V této souvislosti je třeba připomenout, že členství ve Švédské akademii je doživotní.

První členkou, která se sama rozhodla Akademii opustit, byla švédská spisovatelka Kerstin Ekmanová (*1933) v roce 1989 na protest proti íránské fatvě, tj. odsouzení britského spisovatele Salmana Rushdieho ajatolláhem Chomejním k smrti za román *Satanské verše*. Nicméně členství Ekmanové bylo formálně ukončeno až v roce 2018.

Loni v květnu akademie oznámila, že neudělí Nobelovu cenu za literaturu, protože musí nejprve obnovit důvěru veřejnosti. Vyhlášení této ceny se tedy o rok odkládá a letos budou předány ceny dvě, jedna za rok 2018 a další za rok 2019.

V dubnu byl novým šéfem Švédské akademie zvolen čtyřiapadesátiletý švédský literární vědec a překladatel Mats Malm, který se vedení instituce ujal 1. června.

Jana Holá (s využitím zpráv ČTK)

Dánské umění v Brně

Zajímavou výstavu připravilo v uplynulém roce Technické muzeum v Brně. Ve spolupráci s řadou dalších institucí představilo pod názvem Umění emailu – technika smaltu (Tajemství kovu, skla a ohně ukryté v artefaktech uměleckého řemesla i tovární produkci 19. a 20. století) výstavu obrazů, kde nechyběl ani významný dánský zástupce.

Smalt je totiž neodmyslitelně spjat se jménem Eduarda Bartelmuse. Výstava by proto nemohla být úplná bez jeho portréту, vyhotoveného dánským malířem Carlem Adolfem Wangbergem.

Nejen autor obrazu je spjatý se severem – protestantská rodina Bartelmusů pocházela původně ze Švédska. Odtud se v 18. století přestěhovala do Polska a posléze na Moravu a do Čech. Eduard Bartelmus se narodil v Německém (dnes Havlíčkově) Brodě jako druhorozený syn podnikatele Jana Traugotta Lastona Bartelmuse. Vystudoval chemii a farmacii a nastoupil jako chemik do Salmovských železáren v Blansku, kde se mu po letech usilovné práce podařilo vynalézt zdraví nezávadný smalt na litinové nádobí. Objev mu umožnil spolu s bratry založit v Brně dílnu a později továrnu na smaltované nádobí. Tu posléze postoupil bratrům a založil si novou v Novém Jáchymově u Berouna. Zde také v roce 1853 vznikly portréty jeho rodiny. Při aukčním prodeji pražské síně Dorotheum v roce 2002 Skupinový portrét dětí Eduarda Bartelmuse, olej na plátně, zakoupil soukromý sběratel.

Podobizny Eduarda Bartelmuse a jeho manželky Vilemíny, rozené Christové (1821-1892) z Brna, se podařilo získat do své sbírky Muzeu Blanska.

O malíři portrétu už toho tolik známo není. Existuje řada informací, často však velmi rozporuplných. Prokop Toman, autor Nového slovníku československých výtvarných umělců, Wagnera (1815-1865) popisuje jako malíře podobizen, žánrového malíře a fotografa v Praze. Studoval na malířské akademii v Kodani. Z dob studií pochází i dva oleje na plátně – Most u Rasmussan a Pobřeží u Vordingborgu z roku 1834. Od roku 1839 pokračoval ve studiích v Mnichově, později ve Vídni. V roce 1854 se Wangberg usadil v Praze. Tehdy byl již zkušeným malířem, za sebou měl řadu portrétů nejrozličnějších významných osobností své doby. Z této doby jsou signované obrazy Portrét muže a Portrét dámy, které jsou dnes k vidění v Oblastní galerii v Liberci. Právě tam našel umělec svou nastávající ženu – s Antonií Ulbrichovou se oženil 4. 5. 1856. Zemřel 12.3.1865 v Praze.

Arnošta Vieweghová, členka brněnské pobočky

Opustil nás Ladislav Řezníček - osobní vzpomínky

Známý historik, spisovatel a čestný člen Severské společnosti Dr. Ladislav Řezníček zemřel po krátké nemoci 12. března 2019 ve věku nedožitých 88 let. Posledního rozloučení v Nové obřadní síni v Praze na Olšanech 22. března se za Severskou společnost zúčastnila její předsedkyně Marta Janíková.

Po událostech z roku 1968 emigroval do Norska, ale od roku 1990 pobýval vedle Severu i v Praze a v Římě. Na internetu lze najít jak údaje z jeho života, tak i upoutávky na několik knih stále dostupných na našem knižním trhu: Björnson a Slovensko, Česká kultura a Edvard Grieg, Severní komnata Karla Čapka, Těsnohlídkova norská kalvárie. Jde jen o zlomek jeho tvorby, který dosvědčuje autorovo přednostní zaměření na československo-severské vztahy. Osudy severských či našich historických osobností pečlivě a objektivně studoval z prímých autentických pramenů a uměl je pak poutavě převyprávět na vysoké literární úrovni. Některá témata paralelně publikoval v norštině.

Osobně jsem se s Dr. Řezníčkem poprvé setkal prostřednictvím své choti doc. Lidmily Němcové, která se s ním seznámila jako členka výboru Severské společnosti. V muzeu Bedřicha Smetany organizovala několik jeho přednášek. Moji pozornost vzbudil Řezníčkův zájem o Josefa Bohuslava Foerster, v jehož blízkosti jsem se pohyboval v posled-

ním desetiletí jeho života (1941–1951). Od Mistrovy choti získal autentické prameny a Foerstrovu osobnost přiblížil světu i z hlediska jeho vztahu k Severu a zvláště k Edvardu Griegovi, s nímž Foerster navázal osobní písemné styky a o němž napsal první světovou monografii. Podle možnosti navštěvoval pak Dr. Řezníček i pořady Společnosti B. Smetany a živě zasahoval do diskusí. Když jsem připravoval studii o vztahu Edvarda Griega ke Karlovým Varům, poskytl mně Dr. Řezníček mnoho velice cenných informací – při té příležitosti mne přijal i ve svém spořilovském sídle, přeplněném knihami a četnými dokumenty. Téměř pravidelně jsme se v posledních letech setkávali na každoročních společných recepcích severských a baltických států.

Obsáhlá literární pozůstalost Řezníčkova je patrně rozptýlena po jeho sídlech. Lze si přát, aby jeho pozůstalí ji svěřili do některého z našich literárních archivů (Památník národního písemnictví nebo Národní muzeum), kde by mohla být přístupna badatelům a časem uceleně vědecky zpracována.

S vřelými díky za jeho příkladné vlastenecké postoje a činy čest jeho světlé památce!

Dr. Václav Němec, člen Severské společnosti

Foto: Jiří Bartoň

Vystoupení představitele švédského lesního školkařství na konferenci v Brně

Na tematické odborné konferenci s názvem *Užití krytokořenného sadebního materiálu při obnovách lesa, zalesňování a výsadbách v krajině*, pořádané pod garancí Ministerstva zemědělství a Mendelovy univerzity 4. září 2018 v Brně, v Hotelu Myslivna, vystoupil se svým referátem i pan Finnvid Prescher, PhD., z města Lagan, představitel podniku Švédské státní lesní školky. Nebývá časté, aby na tuzemské odborné lesnické konferenci vystoupil zástupce švédského lesnictví, a proto nejdříve pan Prescher účastníky konference informoval o výměře a struktuře lesů ve Švédsku. Rozloha lesů zde přesahuje 23,5 milionů ha klasifikovaných jako produktivní lesy (pro srovnání – v naší republice je výměra všech lesních pozemků cca 2,66 milionů ha) a 4,6 milionů ha lesů je klasifikovaných jako lesy neproduktivní (vrchoviště, slatiniště, apod.). Hlavními dřevinami v obhospodařovaných lesích jsou smrk (41 %), borovice (39 %), bříza (12 %) a ostatní dřeviny pak v sumárním zastoupení 8 %. Podíl přirozené obnovy lesních holin po provedených těžbách v posledních letech výrazně klesá a v současnosti je více než 70 % výměry vzniklých holin zalesňováno uměle. Krátká vegetační doba a přirozené podmínky vedly k tomu, že asi 80 % výsadby je v současnosti prováděno krytokořennými sazenicemi (pouze cca 20 % sazenicemi prostokořennými). Potřeba produkce tak velkého množství krytokořenných sazenic, tj. sazenic vypěstovaných v kontejnerech v umělém rašelinném substrátu, je zajišťována převážně ve státních lesních školkách. Ty jsou vybudovány jako specializovaná pracoviště se špičkovým technickým vybavením a používány jsou zde nejmodernější technologické postupy výroby. Zajímavou informací bylo, že výsadba krytokořenných sa-

zenic na lesní plochy se v severních částech Švédska provádí převážně až v měsících srpna a září. Pan Finnvid Prescher, PhD., se ve svém referátu též zmiňoval o prováděné ochraně sazenic proti škůdcům, zejména pak proti klikorohu borovému, a o chemickém a mechanickém ošetření terminálů vyprodukovaného sadebního materiálu proti okusu zvěří. Podmínky pro růst lesů a hospodaření v lesích jsou samozřejmě ve Švédsku jiné než u nás. Informace o produkci a technologii výroby krytokořenného sadebního materiálu jsou však v mnohém inspirací i pro naše lesní školkaře a do Švédska proto také k získání nových poznatků v této specializované lesnické činnosti příležitostně jezdí. Tentokrát přijel podat informace o produkci krytokořenného sadebního materiálu lesních dřevin představitel švédského lesního školkařství k nám do České republiky.

*Ing. Vladimír Foltánek,
emeritní manažer Sdružení lesních školkařů ČR*

Švédská stopa v zámku Hradec nad Moravicí u Opavy

Šlechta českých zemí v evropské diplomacii 2018 je dalším tématem, kterým Národní památkový ústav loni pokračoval v dlouhodobém projektu *Po stopách šlechtických rodů*. Zámek Hradec nad Moravicí je od roku 2001 národní kulturní památkou ČR ve správě Národního památkového ústavu. Právě ten nyní představil pod názvem *Životní příběh diplomata Karla Maxmiliána Lichnovského* v erbovní chodbě Bílého zámku majitele hradeckého panství v letech 1901 až 1928. Připomněl působení tohoto německého diplomata ve Stockholmu, Pekingu, Cařihradu, Bukurešti i Vídni. Od roku 1912 až do vypuknutí 1. světové války byl vyslancem v Londýně a snažil se zabránit vypuknutí války. Na cestách jej doprovázela manželka Mechtilde Lichnovská, umělecky založená moderní žena s pozoruhodnými společenskými styky.

Při prohlídce Bílého zámku můžeme vidět v ložnici Lichnovských 64 cm vysokou, na oválném podstavci posazenou sochu Sedící dívky (někdy též nazývanou Toaleta) z cararského mramoru. Dívka sedí na podstavci bez oděvu, přes bedra má přehoz a upravuje si vlasy. Autorem je významný švédský sochař Johan Niclas Byström, jehož jméno je vytesáno na podstavci plastiky. Datování sochy na začátek 19. století koresponduje s dobou působení K. M. Lichnovského ve Stockholmu.

Byström se narodil 18.12.1783 ve Filipstadu radnímu a obchodníkovi Janu Byströmovi a Gretě Nilsdotter. Po smrti otce si díky dědictví mohl splnit svůj sen a v roce 1803 začít studovat na Královské akademii ve Stockholmu u Johana Tobiease Sergela a Louise Masrelieze. Již jako student vytvořil uznávané sochy Diany a Endymiona (1808), sochu

Svea, hlavu Minervy a kopii Antické Venuše. Po obdržení Velké ceny Královské akademie umění a cestovního stipendia se vypravil do Říma, který se měl stát jeho druhým domovem. Poslal tehdy domů krásné dílo – Ležící bakchantka byla dokončená v roce 1812 a o rok později vystavena ve Stockholmu. Toto dílo jej okamžitě zařadilo do popředí mezi švédskými umělci. Jeho dům v Ripetta se stal centrem švédských uměleckých kruhů. Kolem roku 1811 se oženil s Lucií Pasquali ze Segni. O pět let později byl Byström jmenován

náměstkem na Stockholmské akademii výtvarných umění. Vytvořil pak mimo jiné monumentální sochu korunního prince – pozdějšího krále Karla XIV. V kariéře dál úspěšně stoupal – byl jmenován profesorem sochařství na švédské akademii. Zbytek života umělec strávil střídavě ve Stockholmu a v Římě, kde v roce 1848 zemřel. Jeho sbírka byla vydražena v roce 1853 v dražbě.

Byströmovy především portrétní sochy lze dnes ve Švédsku obdivovat na řadě míst. V královském zámku ve Stockholmu jde například o sochy králů Karla X., XI. a XII., v Orangerimuseet v zámku Ulriksdal ve Stockholmu si pak můžeme prohlédnout Juno kojící dítě Hercula a bustu krále Karla XIV Johanna (na snímku). Sbírkou Univerzity v Uppsale se pak mohou pyšnit sedící sochou Carla von Linného z roku 1827 ve stylu historizujícího realismu.

Arnošta Vieweghová, členka Brněnské pobočky

Foto: Wikimedia Commons/Public domain, Wikimedia Commons/Svante.tiren